

## بررسی رابطه بین ساختار مالکیت، ترکیب اعضای هیئت مدیره و سرعت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

مصطفی قنواتی

۱. مربی حسابداری دانشکده فنی و حرفه ای شهید باهنر شیراز، دانشگاه فنیو حرفه ای

### چکیده

هدف از این پژوهش بررسی رابطه بین ساختار مالکیت، ترکیب اعضای هیئت مدیره و سرعت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. در این راستا ابتدا با استفاده از آزمون‌های چاو و هاسمن نوع داده‌ها (تابلویی یا تلفیقی) مشخص گردیده و پس از آن با استفاده از رگرسیون چند متغیره رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته تعیین و فرضیه‌های پژوهش آزمون شده‌اند. لازم به ذکر است که نمونه آماری پژوهش حاضر شامل ۱۱۲ شرکت در دوره زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۷ می باشد. نتایج آزمون‌های آماری مطالعه حاضر نشان می دهد که بین مالکیت نهادی، مالکیت شرکتی، درصد اعضای غیر موظف هیئت مدیره و دوگانگی نقش مدیر عامل با سرعت گزارشگری مالی رابطه مثبت و بین مالکیت مدیریتی و تمرکز مالکیت با سرعت گزارشگری مالی رابطه منفی معناداری برقرار است. همچنین مشخص گردید که بین اندازه هیئت مدیره و سرعت گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود نداشته و نتایج آزمون تحلیل واریانس تک‌عاملی نشان داد که بین میزان سرعت گزارشگری مالی در صنایع مختلف تفاوت معناداری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: ساختار مالکیت، ترکیب اعضای هیئت مدیره، سرعت گزارشگری مالی.

**مقدمه و بیان مساله**

انسان در تمام طول تاریخ برای شناخت پدیده‌ها و کاهش ابهام پیرامون ناشناخته‌ها به اطلاعات نیازمند بوده به طوری که آغاز تاریخ بشر با توانایی او در انباشت اطلاعات و مبادله آن مقارن بوده است. در یک واحد اقتصادی وظیفه اصلی مدیر تصمیم‌گیری است و مبنای تصمیم‌گیری نیز وجود اطلاعات است به طوری که بدون اطلاعات درست نمی‌توان تصمیمات منطقی اتخاذ نمود. بنابراین اطلاعات چیزی است که ابهام را کاهش می‌دهد و انسان را به تصمیم‌گیری منطقی و درست وا می‌دارد. به عبارتی انسان پیش از شروع هر کاری به عاقبت آن کار می‌اندیشد و سپس راهکار مناسب را تعیین می‌کند خصوصاً اینکه تصمیم‌گیری مربوط به مسائل مالی باشد؛ لذا کسب اطلاعات بهنگام، صحیح و در خور اتکاء مربوط به فعالیت‌های مالی بنگاه‌های اقتصادی یکی از شرط‌های اولیه ورود مردم به سرمایه‌گذاری است. بنابراین اطلاعاتی که در فرآیند گزارشگری مالی مؤسسات فراهم می‌شود باید به گونه‌ای باشد که سرمایه‌گذاران را در ارزیابی عملکرد مدیریت، از لحاظ حفظ و بکارگیری بهینه منابع یاری دهد.

تشکیل شرکت‌های بزرگ و به دنبال آن مسائل مربوط به تفکیک مالکیت از مدیریت در اواخر قرن نوزده و اوایل قرن بیستم، در سطح جهانی مطرح گردید. موضوع حاکمیت شرکتی<sup>۱</sup> به شکل کنونی، ابتدا در دهه ۱۹۹۰ میلادی در انگلستان، امریکا و کانادا و در پاسخ به مشکلات مربوط به کارایی هیأت مدیره شرکت‌های بزرگ مطرح شد. اما بحران‌های مالی سال‌های اخیر منجر به تأکید بیشتری به برقراری سازوکارهای حاکمیت شرکتی<sup>۲</sup> در سراسر جهان گردیده است. از این رو برای رفع بی‌اعتمادی ناشی از مفهوم خطر اخلاقی در بحث عدم تقارن اطلاعاتی، در بازارهای جهانی، مفهوم حاکمیت شرکتی مطرح گردید. این فرض وجود دارد که حاکمیت شرکتی بیش از هر چیز حیات سالم واحد تجاری را در درازمدت هدف قرار می‌دهد و از منافع سهامداران محافظت می‌کند (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۸۷: ۷۹).

از آنجایی که در رابطه با سرعت گزارشگری و رابطه و تأثیر آن بر و ساختار مالکیت و پیکره‌ی اعضای هیئت مدیره به صورت پراکنده مطالب متنوعی یافت می‌شود که هر کدام مساله به موقع بودن گزارش‌های مالی، حاکمیت شرکتی و عناصر وابسته به آن را از جهات مختلف مورد بررسی قرار داده‌اند. بر دیدگاه‌های موجود با وجود ارزشمند بودن، نقدهایی نیز وارد می‌باشد. در واقع می‌توان گفت متاسفانه با توجه به گستردگی موضوع، بطور جامع به این مساله پرداخته نشده است.

با توجه به نکات ذکر شده هدف اصلی این مطالعه این است که به گونه‌ی تجربی به مدیران، سرمایه‌گذاران و سایر تصمیم‌گیرندگان نشان دهد که متفاوت بودن ساختار مالکیت شرکت‌های بورسی بر به موقع بودن گزارش‌های مالی آنان تأثیر دارد. یعنی اگر مالکان شرکت را گروه‌های مختلف مانند دولت، مؤسسات مالی، بانک‌ها و شرکت‌های خصوصی دیگر تشکیل دهند، عملکرد آن‌ها در بهنگام بودن تهیه‌ی اطلاعات مالی و به تبع آن در اتخاذ تصمیمات ذیربط متفاوت خواهد بود.

از این رو با مرور ادبیات موجود، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال اصلی است که آیا بین سرعت گزارشگری مالی با ساختار مالکیت واحدهای تجاری و تغییر ساختار اعضای هیئت مدیره در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه‌ای وجود دارد؟ و در صورت وجود رابطه، نوع این رابطه چگونه است؟

**مبانی نظری پژوهش**

به هنگام بودن یک جزء ضروری از اطلاعات مالی است که توجه اکثر نهادهای قانون گذاری سراسر جهان را به خود جلب کرده است (عبدالسلام و استریت، ۲۰۰۷، ۱۱۱). به عنوان نمونه در ایالات متحده آمریکا کمیسیون بورس و اوراق بهادار، بورس اوراق بهادار نیویورک، انجمن ملی کارگزاران اوراق بهادار، با توجه به به هنگام بودن ارائه اطلاعات مالی، الزامات و پیشنهادهایی را منتشر کردند. برای سرعت بخشیدن به دریافت، تأیید کردن، منتشر کردن و تجزیه و تحلیل بعضی از اطلاعات حساس به زمان، کمیسیون بورس و اوراق بهادار و بورس اوراق بهادار نیویورک، ارائه برخی از اطلاعات را از طریق اینترنت، الزامی کردند. با

1 - Corporate Governance

2 - Corporate Governance Mechanisms

وجود اینکه این قوانین و مقررات برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار آمریکا است اما الزامات کمیسیون بورس و اوراق بهادار برای افشای کامل اطلاعات، به گونه ای عمده بر گزارشگری از طریق اینترنت در سطح جهانی اثر گذاشته است. با توجه به اهمیت انتشار به هنگام اطلاعات، اتحادیه اروپا بیان می‌کند:

افشای دقیق، پیچیده و به هنگام اطلاعات در مورد ناشران اوراق بهادار، باعث ایجاد اعتماد به نفس در امر سرمایه گذاری و باعث ایجاد ارزیابی آگاهانه عملکرد تجاری آن‌ها و دارایی‌هایشان می‌شود. این مورد باعث پایداری اعتماد سرمایه گذار به بازار سرمایه و کارایی بازار می‌شود.

در جهت نیل به هدف جذب سرمایه‌گذاران، بازار سرمایه باید بتواند اطمینان و اعتماد سرمایه‌گذاران را جلب کند. این اطمینان و اعتماد، جز با وجود یک بازار شفاف و روشن تحقق نخواهد یافت و شفافیت بازار در گرو گزارشگری درست و به‌هنگام شرکت‌های پذیرفته شده در آن بازار است. زیرا به نظر می‌رسد در نتیجه گزارشگری به‌هنگام، معاملات بر مبنای اطلاعات محرمانه کاهش و استفاده از آن روش‌مند می‌کند. به هنگامی یکی از مهم‌ترین اجزاء مربوط بودن است. بیانیه مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، به موقع بودن را در شمار یکی از محدودیت‌های حاکم بر خصوصیات کیفی اطلاعات مالی عنوان کرده است. به‌هنگام بودن اطلاعات نمی‌تواند ویژگی مربوط بودن آن‌ها را تضمین کند، ولی اگر اطلاعات به هنگام نباشند، به هیچ عنوان نمی‌توانند مربوط باشند (هندریکسن و ون بردا، ۱۳۸۵). کارایی بورس ارتباط تنگاتنگی با اطلاعات موجود در بازار دارد و انعکاس به موقع و سریع اطلاعات بر روی قیمت‌های اوراق بهادار تأثیر دارد (فرید و همکاران، ۱۳۸۸). مطابق متون نظری از جمله شرایط بازار کارا این است که بایستی اطلاعات به سرعت و با حداقل هزینه به فعالان بازار برسد (جهانخانی و عبده تبریزی، ۱۳۷۲). از طرفی کارایی بورس اوراق بهادار با میزان اطمینان سرمایه‌گذاران نسبت به بورس و رغبت آن‌ها جهت سرمایه‌گذاری، رابطه مستقیمی دارد (جهانگیر اردی، ۱۳۸۰) گزارشگری به هنگام و قابل اتکا، توانایی سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر کاربران را در فهم ظرفیت یک واحد تجاری در ایجاد درآمد و جریان‌های نقد و شرایط مالی آن افزایش می‌دهد (اعتمادی و یارمحمدی، ۱۳۸۲). افشای اطلاعات صحیح، جامع و به‌هنگام، اطمینان سهامداران را تقویت کرده و به آنان اجازه می‌دهد ارزیابی آگاهانه‌ای از عملکرد و دارایی‌های خود داشته باشند. این موضوع حمایت از سهامدار و کارایی بازار را افزایش می‌دهد (اتحادیه اروپا، ۲۰۰۴). تأخیر بی‌مورد در انتشار صورت‌های مالی، عدم اطمینان مرتبط با تصمیم‌های سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد. همچنین محتوا و مربوط بودن اطلاعات را کاهش (تورل، ۲۰۱۰) و امکان سوءاستفاده‌های احتمالی را افزایش می‌دهد.

### پیشینه پژوهش

پژوهش‌های انجام‌شده داخلی و خارجی که در زمینه‌ی پژوهش حاضر بیان می‌شوند، تا بدین وسیله پشتوانه‌ای برای متغیرهای به کارگرفته شده، فراهم گردد. در ایران، در این زمینه مطالعات چندانی صورت نگرفته است، اما پاره‌ای از پژوهش‌های اخیر که در زمینه ساختار مالکیت، ترکیب اعضای هیأت مدیره و سرعت گزارشگری مالی انجام شده‌اند و به نحوی به موضوع پژوهش ارتباط پیدا می‌کنند، بیان می‌گردند:

### پژوهش‌های داخلی

سرهنگی (۱۳۸۰)، در پژوهشی با عنوان "عوامل مؤثر بر بموقع بودن گزارشگری مالی سالیانه شرکت‌ها در بازار سرمایه" به بررسی پنج عامل اندازه، سودآوری، اهرم، عمر شرکت و نزدیکی پایان سال مالی، به فصل شلوغی حسابرسی با بموقع بودن گزارشگری مالی پرداخت. وی در پژوهش خود به بررسی ۹۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۱۳۷۴ لغایت ۱۳۷۸ پرداخت. نتایج پژوهش سرهنگی نشان داد که تنها عامل سودآوری با بموقع بودن گزارشگری مالی رابطه معنادار و معکوس داشت، به گونه ای که با افزایش سودآوری اطلاعات بهنگام تر می‌شدند. افزون بر این، وی بیان کرد که ۹۹/۹۹ درصد شرکت‌ها دارای گزارشگری فوری و در بازه قانونی هستند.

نوروش و ابراهیمی کردلر (۱۳۸۴)، نقش سرمایه‌گذاران شرکتی در کاهش تقارن اطلاعاتی در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و سایر مؤسسات تجاری به عنوان سرمایه‌گذاران شرکتی تعریف

شده‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان داد که شرکت‌های با درصد بالای سهامداران شرکتی، نسبت به شرکت‌های با درصد پایین سرمایه‌گذاران شرکتی، اطلاعات بیشتری در رابطه با سودهای آتی را گزارش کرده‌اند و در نتیجه، عدم تقارن اطلاعاتی بیشتری در شرکت‌های با مالکیت شرکتی کمتر مشاهده شده است.

حساس یگانه و پوریانسب (۱۳۸۴) در پژوهش خود بیان می‌کنند که با فعال‌تر بودن سهامدار، نظارت بر عملکرد مدیریت شرکت بهتر انجام می‌شود و مشکلات نمایندگی کاهش می‌یابد. افزون بر این، سرمایه‌گذاران نهادی به عنوان مالکان عمده شرکت، مسئول اثرگذاری بر مدیریت شرکت هستند تا نقش مؤثری در سرمایه‌گذاری آن‌ها ایفا کنند.

نمازی و کرمانی (۱۳۸۷)، تأثیر ساختار مالکیت بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های بررسی ۶۶ شرکت طی سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۶ حاکی است که رابطه معنی دار و منفی بین مالکیت نهادی و عملکرد شرکت و رابطه معنادار و مثبت بین مالکیت شرکتی و عملکرد شرکت وجود دارد. مالکیت مدیریتی به صورت معنیدار و منفی بر عملکرد تأثیر می‌گذارد. در مورد مالکیت خارجی، اطلاعاتی که بیانگر مالکیت سرمایه‌گذاران خارجی در شرکت‌های نمونه آماری باشد، مشاهده نشد. در مالکیت خصوصی نیز بهتر است مالکیت عمده در اختیار سرمایه‌گذاران شرکتی باشد. به طور کلی بین ساختار مالکیت شرکت‌ها و عملکرد آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

سجادی و همکاران (۱۳۸۸)، در تحقیقی با عنوان "ویژگی‌های غیر مالی مؤثر بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" نشان دادند اندازه شرکت، عمر شرکت و نوع صنعت رابطه معنی دار مثبت و ساختار مالکیت رابطه معنی دار منفی با کیفیت گزارشگری دارد.

قائمی و شهریاری (۱۳۸۸)، در پژوهش خود با عنوان «حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی شرکت‌ها»، به بررسی ۷۷ شرکت پذیرفته شده در بورس طی بازه زمانی ۱۳۸۴-۱۳۸۲، پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بین ترکیب هیئت مدیره و عملکرد مالی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود ندارد.

مهدوی و جمالیان پور (۱۳۸۹)، به بررسی عوامل مؤثر بر سرعت گزارشگری مالی ۲۷۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد سرعت گزارشگری مالی شرکت‌ها در طول زمان به طور متوسط افزایش یافته است ضمن آنکه سرعت گزارشگری مالی صنایع مختلف، متفاوت است. به علاوه بیشتر نسبت‌های مالی و غیر مالی رابطه‌ی معناداری با سرعت گزارشگری مالی داشتند.

نیکبخت و همکاران (۱۳۸۹) نیز به بررسی تأثیر ویژگی‌های هیئت مدیره بر عملکرد شرکت پرداختند. نتایج بررسی نمونه‌ای شامل ۷۱ شرکت طی سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷ بیانگر این بود که در بازار سرمایه ایران، هیئت مدیره به صورت کارا به وظایف خود برای کاهش مشکلات نمایندگی عمل نمی‌کند و بر عملکرد شرکت تأثیر با اهمیتی ندارد.

عباسی و رستگاری (۱۳۹۱)، با بررسی تأثیر مالکیت بر ارزش شرکت به این نتیجه رسیدند که بین تمرکز مالکیت پنج سهامدار اصلی با ارزش شرکت رابطه‌ی معنادار؛ و بین ارزش شرکت‌ها با مالکیت انفرادی و نهادی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد.

برادران حسن زاده و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی اقدام به بررسی تأثیر برخی سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر محتوای گزارش حسابرسان کردند. دوره‌ی زمانی پژوهش سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ در نظر گرفته شده است و جامعه‌ی تعدیل‌شده‌ی آن را ۸۱ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران شکل می‌دهد. نتایج پژوهش نشان داد، احتمال دریافت گزارش مقبول در شرکت‌های با درصد مالکان نهادی زیاد و حسابرس بزرگ‌تر، بیشتر است. همچنین با تفکیک وظایف مدیرعامل از رئیس هیئت‌مدیره، احتمال دریافت گزارش مقبول کاهش می‌یابد. مالکان نهادی و مرجع حسابرسی نیز موجب کاهش تعداد بندهای قبل از بند اظهارنظر شده است.

### پژوهش‌های خارجی

بلومفیلد<sup>۳</sup> (۲۰۰۴)، معتقد است که یکی از مهم‌ترین منافع برقراری سازوکارهای حاکمیت شرکتی این است که این امکان را برای سهامداران به وجود می‌آورد تا بتوانند سرمایه خود را با هزینه سرمایه کمتری افزایش دهند.

<sup>3</sup> Bloomfield

انکوئیست<sup>۴</sup> (۲۰۰۵) ارتباط بین مالکیت مدیریتی و نظارت سهامداران با عملکرد شرکت، که به وسیله Q توبین ارزیابی شده است، را برای شرکت‌های سوئدی مورد بررسی قرار داده است. وی به این نتیجه می‌رسد که نظارت سهامداران بر Q توبین تأثیر منفی دارد.

آنسا و لونتیس (۲۰۰۶)، با بررسی ۹۵ شرکت فعال در بازار سرمایه آتن به این نتیجه رسیدند که شرکت‌های بزرگ‌تر، شرکت‌های خدماتی و شرکت‌هایی که توسط پنج مؤسسه بزرگ حسابرسی رسیدگی شده‌اند، گزارشگری سریع‌تری به نسبت بقیه شرکت‌ها داشته‌اند. همچنین، نتایج پژوهش آنان نشان داد که میانگین تأخیر زمانی این شرکت‌ها ۱۶۱ روز بوده است و شرکت‌های فعال در صنعت ساخت و ساز و شرکت‌های با گزارش مقبول حسابرسی، تلاش بیشتری برای گزارشگری بموقع تر دارند.

دوگان و همکاران (۲۰۰۷)، به بررسی رابطه سودآوری، اندازه شرکت و ریسک مالی با بموقع بودن زمان گزارشگری برای شرکت‌های فعال در بورس بین‌المللی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که شرکت‌های سودآور در مقابل شرکت‌های زیانده علاقه بیشتری به ارائه سریع‌تر گزارش‌های مالی داشته‌اند. افزون بر این، اندازه شرکت، ریسک مالی و سابقه گزارشگری بموقع از دیگر عوامل مؤثر بر گزارشگری بموقع بودند.

اسکایف و همکاران<sup>۵</sup> (۲۰۰۷)، در پژوهش خود حاکمیت شرکتی، ریسک و هزینه سرمایه را در ۲۰۰۰ شرکت آمریکایی و در بازه زمانی ۲۰۰۳-۱۹۹۶، مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های پژوهش آنان نشان داد که حاکمیت شرکتی بهتر، ریسک و هزینه سرمایه کمتری را به شرکت تحمیل می‌کند.

به نظر لین<sup>۶</sup> و لئو<sup>۷</sup> (۲۰۰۹)، حاکمیت شرکتی شامل انواع گوناگونی از توافقات و سازوکارهای سازمانی و همچنین رویه‌های ایجاد تعادل در قدرت و مسئولیت سهامداران شرکت، مدیریت، هیئت مدیره و کارکنان است (لین و لئو، ۲۰۰۹:۴۷).

آی یوها (۲۰۱۲)، در مقاله‌ای با عنوان "ویژگی‌های شرکت و به موقع بودن گزارشگری مالی در نیجریه" ۶۱ شرکت طی سالهای ۲۰۰۸-۱۹۹۹ را بررسی کرد. نتیجه پژوهش او نشان داد عمر شرکت بر به موقع بودن گزارشگری مالی در نیجریه تأثیر گذار است. از طرفی قوانین برای تضمین کیفیت گزارشات مالی به موقع در نیجریه کافی نیستند و تأخیر زمانی گزارشگری می‌تواند با وجود و اجرای محکم قوانین و مقررات تنظیمی کاهش یابد.

لئو و شای (۲۰۱۲)، به بررسی این موضوع پرداختند که آیا میزان اصلاحات صورت گرفته در نظام راهبری شرکتی در سال ۲۰۰۱ در شرکت‌های چینی با ساختار مالکیت‌ها آن‌ها رابطه دارد. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که آثار مثبت اصلاحات نظام راهبری شرکتی در شرکت‌هایی که دولت سهم بیشتری از ساختار مالکیت آن‌ها دارد، ضعیف‌تر بوده است؛ اگرچه با افزایش رقابت در بازار محصول، اثر اصلاحات نظام راهبری شرکتی در این شرکت‌ها افزایش یافته است. از این رو، محققین بیان کرده‌اند که وضع مقررات دولتی در حوزه‌های راهبری شرکتی و رقابت در بازار، می‌تواند به عنوان راه حلی مکمل برای مشکلات نمایندگی در شرکت‌های دارای ساختار مالکیت دولتی به کار گرفته شود.

السید و وهبا (۲۰۱۳) در پژوهشی نشان دادند، زمانی که مالکیت مدیریتی بزرگ (کوچک)، دوگانگی مدیرعامل (غیر دوگانگی) یا هیأت مدیره بزرگ (کوچک) وجود داشته باشد، مالکیت نهادی اثر مثبت (منفی) بر مدیریت موجودی کالا می‌گذارد.

<sup>4</sup> - Enqvist

<sup>5</sup> Skaife *et al.*

<sup>6</sup> Lin

<sup>7</sup> Liu

وانگ (۲۰۱۴) در بررسی اثرگذاری انواع مالکان نهادی در محدود کردن مدیریت اقلام تعهدی غیرعادی، دریافت که سهامداران نهادی بلوکی، دارای راهبرد سرمایه‌گذاری فعال و دوره سرمایه‌گذاری متوسط، نقش محدود کننده‌ای در مدیریت اقلام تعهدی از سوی شرکت‌ها دارند.

### فرضیه‌های پژوهش

در این پژوهش، به منظور پاسخ به سؤال‌های بخش قبل و با توجه به مبانی نظری مورد مطالعه، سه فرضیه اصلی به شرح زیر ارائه و مورد آزمون قرار گرفته است:

**فرضیه اصلی اول:** بین ساختار مالکیت و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

#### فرضیه‌های فرعی:

۱. بین مالکیت نهادی و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

۲. بین مالکیت شرکتی و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

۳. بین مالکیت مدیریتی و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

۴. بین تمرکز مالکیت و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

**فرضیه اصلی دوم:** بین ترکیب هیئت مدیره و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

#### فرضیه‌های فرعی:

۱. بین اندازه هیأت مدیره و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

۲. بین درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

۳. بین دوگانگی نقش مدیر عامل و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

فرضیه اصلی سوم: میزان سرعت گزارشگری مالی در صنایع مختلف متفاوت است.

متغیرهای این پژوهش به‌منظور آزمون فرضیه‌ها، به سه گروه متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی تقسیم می‌شود.

### متغیرهای مستقل

در پژوهش حاضر ساختار مالکیت و ترکیب اعضای هیئت مدیره به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند.

#### ساختار مالکیت

ترکیب سهامداران و میزان تمرکز مالکیت، دو جنبه اساسی ساختار مالکیت شرکت‌ها به شمار می‌رود.

#### ترکیب سهامداران

مشابه پژوهش نمازی و کرمانی (۱۳۸۷) و ستایش و کاظم نژاد (۱۳۸۹) ترکیب سهامداران از طریق متغیرهای مالکیت شرکتی، مالکیت مدیریتی و مالکیت نهادی اندازه‌گیری می‌شود.

**مالکیت شرکتی:** برابر درصد سهام نگهداری شده توسط اجزای شرکت‌های سهامی از کل سهام سرمایه می‌باشد و شامل انواع شرکت‌های سهامی است. این متغیر در پژوهش‌های کومار (۲۰۰۳)، ارن هارت و لیزال<sup>۸</sup> (۲۰۰۶)، نمازی و کرمانی (۱۳۸۷) و ستایش و کاظم نژاد (۱۳۸۹) نیز با همین تعریف به کار رفته است.

**مالکیت مدیریتی:** بیانگر درصد سهام نگهداری شده توسط اعضای خانواده هیأت مدیره است. این متغیر در پژوهش‌های کومار (۲۰۰۳)، رز (۲۰۰۵)، نمازی و کرمانی (۱۳۸۷) و ستایش و کاظم نژاد (۱۳۸۹) نیز با همین تعریف به کار رفته است.

**مالکیت نهادی:** برابر درصد سهام نگهداری شده توسط شرکت‌های دولتی و عمومی از کل سهام سرمایه است که این شرکت‌ها شامل شرکت‌های بیمه، موسسه‌های مالی، بانک‌ها، شرکت‌های دولتی و دیگر اجزای دولت است. این متغیر در

<sup>8</sup> Earnhart & Lizal

پژوهش‌های کومار (۲۰۰۳)، ارن هارت و لیزال (۲۰۰۶)، نمازی و کرمانی (۱۳۸۷) و ستایش و کاظم نژاد (۱۳۸۹) نیز با همین تعریف به کار رفته است.

**تمرکز مالکیت:** کنترل مطلق سهامداران عمده بر اداره امور شرکت را تمرکز مالکیت گویند. در این پژوهش، تمرکز مالکیت با استفاده از شاخص هرفیندال - هیرشمن اندازه گیری شده است. هر اندازه که این شاخص بیشتر باشد، بیانگر تمرکز بیشتر و حضور تعداد اندکی سهامدار عمده در ساختار مالکیت شرکت است و برعکس. به دلیل این که برخی از شرکت‌های مورد بررسی، میزان مالکیت کمتر از ۵ درصد را در گزارش‌های مالی خود افشا نکرده‌اند. بنابراین، با توجه به کم اهمیت بودن درصدهای کمتر از ۵ درصد و در راستای همگن شدن نحوه اندازه گیری در خصوص همه شرکت‌ها، درصد مالکیت بزرگ‌تر و مساوی ۵ درصد در محاسبه فرمول‌ها لحاظ شدند (نمازی و ابراهیمی، ۱۳۹۲). شاخص هرفیندال - هیرشمن از طریق فرمول زیر اندازه گیری شده است.

$$HHI = \sum_{i=1}^{Nj} (SHARE_{i,j})^2$$

در این رابطه  $SHARE_{i,j}$  درصد سهام تحت تملک سهامدار  $i$  در شرکت  $j$  است.

**ترکیب اعضای هیئت مدیره:** در این پژوهش همانند عرب صالحی و ضیایی (۱۳۸۹) و مقدم و مؤمنی یانسری (۱۳۹۱) از اندازه هیأت مدیره، درصد اعضای غیر موظف هیئت مدیره و دوگانگی نقش مدیر عامل به عنوان ترکیب هیئت مدیره شرکت استفاده شده است.

**اندازه هیئت مدیره:** عبارت است از تعداد کل اعضای هیأت مدیره.

**درصد اعضای غیر موظف هیئت مدیره:** عبارت است از نسبت اعضای غیر موظف هیأت مدیره به کل تعداد اعضای هیأت مدیره.

**دوگانگی نقش مدیر عامل:** متغیر مجازی است که اگر مدیر عامل، رئیس هیأت مدیره هم باشد برابر با یک در غیر این صورت برابر صفر است.

#### متغیر وابسته

متغیر وابسته پژوهش، سرعت گزارشگری مالی است که از اختلاف زمانی میان تاریخ پایان سال مالی و تاریخ انتشار صورت‌های مالی حسابرسی شده واحد تجاری به کمی به دست آمد؛ بدین معنی که کمتر بودن تأخیر زمانی در ارائه گزارش‌های مالی شرکت، به معنای وجود سرعت بیشتر در گزارشگری مالی است (مهدوی و جمالیان‌پور، ۱۳۸۹).

#### متغیرهای کنترلی

**اندازه شرکت<sup>۹</sup>:** لگاریتم طبیعی ارزش دفتری مجموع دارایی‌ها در پایان دوره که یک متغیر کنترلی است.

**اهرم مالی:** عبارت است از نسبت مجموع بدهی‌ها به مجموع دارایی‌ها (مهدوی و جمالیان‌پور، ۱۳۸۹).

**رشد<sup>۱۰</sup>:** درصد تغییرات ارزش دفتری مجموع دارایی‌ها در پایان دوره نسبت به سال مالی قبل (کردلر و اعرابی، ۱۳۸۹) که یک متغیر کنترلی است.

<sup>9</sup> FIRM SIZE

<sup>10</sup> Growthit

## روش پژوهش و نمونه آماری

این پژوهش از نوع پژوهش‌های کاربردی و کمی است که از روش علمی ساخت و اثبات تجربی استفاده می‌کند و بر اساس فرضیه‌ها و طرح‌های پژوهش از قبل تعیین شده انجام می‌شود. از این دسته پژوهش‌ها زمانی استفاده می‌شود که معیار اندازه‌گیری داده‌ها کمی است و برای استخراج نتیجه‌ها از فن‌های آماری استفاده می‌شود (نمازی، ۱۳۸۲: ۶۴).

**علاوه بر این،** در این پژوهش با استفاده از روش حذف سیستماتیک نسبت به تعیین حجم نمونه اقدام خواهد شد.

۱- با توجه به اطلاعات مورد نیاز از سال ۱۳۸۸، شرکت‌هایی که حداکثر تا پایان اسفند ماه سال ۱۳۸۷ در بورس و اوراق بهادار تهران پذیرفته شده‌اند و نام آن‌ها تا پایان سال ۱۳۹۷ از فهرست شرکت‌های یاد شده، حذف نشده باشد.

۲- به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفند ماه باشد. در طی دوره مورد بررسی (۱۳۸۸-۱۳۹۷) تغییر سال مالی نداشته باشد.

۳- اطلاعات مالی مورد نیاز به ویژه یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی و گزارشات سالیانه هیأت مدیره به مجمع عمومی به منظور استخراج داده‌های مورد نیاز در دسترس باشد.

۴- جزء شرکت‌های واسطه‌گری مالی (سرمایه‌گذاری، هلدینگ، لیزینگ و بانک‌ها و بیمه‌ها) به دلیل متفاوت بودن عملکرد آنها، نباشند.

## یافته‌های پژوهش

## آمار توصیفی

جدول شماره (۱)، آماره‌های توصیفی محاسبه شده، شامل میانگین، انحراف معیار، حداکثر و حداقل متغیرهای ترکیب سهامداران، مالکیت مدیریتی، مالکیت نهادی، تمرکز مالکیت، اندازه هیأت مدیره، درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره، دوگانگی نقش مدیر عامل، سرعت گزارشگری مالی اندازه شرکت اهرم مالی و رشد شرکت را برای سال‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد. طبق اطلاعات جدول شماره (۱) متغیر رشد شرکت دارای بالاترین و متغیر دوگانگی نقش مدیر عامل دارای کمترین میزان پراکندگی در بین متغیرهای پژوهش هستند.

جدول (۱): آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	آماره	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
مالکیت نهادی	۰	۰/۸۵	۰/۳۸	۰/۲۲۹	
مالکیت شرکتی	۰/۰۵۵	۰/۸۸	۰/۵۹۳	۰/۳۰۱	
مالکیت مدیریتی	۰	۰/۶۸	۰/۳۴	۰/۲۵۸	
تمرکز مالکیت	۰/۰۴۵	۰/۷۵	۰/۳۳۱	۰/۲۱۸	
اندازه هیأت مدیره	۳	۷	۵	۰/۳۰	
درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره	۰	۱	۰/۶۰	۰/۱۹	
دوگانگی نقش مدیر عامل	۰	۱	۰/۰۲	۰/۰۱۴	
سرعت گزارشگری مالی	۲۹/۰۰	۱۷۲/۰۰	۹۵	۲۲	
اندازه شرکت	۳/۶۶۱	۷/۳۷۶	۵/۳۵۳	۰/۶۶۸	
اهرم مالی	۰/۱۲۹	۰/۸۲۱	۰/۶۷۴	۰/۶۹۲	
رشد شرکت	-۱/۰۰	۲۲/۳۸۰	۰/۳۳۲	۵/۵۸۹	

میزان آماره‌های مربوط به متغیر سرعت گزارشگری مالی نشان‌دهنده آن است که در بورس اوراق بهادار تهران گزارش‌های مالی یک فصل بعد از سال مالی منتشر می‌شود که جای تامل دارد. افزون بر این، میزان میانگین نسبت بدهی نشان‌دهنده آن است که تقریباً بیش از نیمی از دارایی شرکت‌ها، از محل بدهی تأمین شده است.

### ایستایی (پایایی) متغیرهای پژوهش

به منظور اطمینان از غیرکاذب بودن مدل رگرسیونی، به بررسی ایستایی متغیرهای پژوهش پرداخته شد. نتایج حاصل از بررسی پایایی متغیرهای پژوهش با استفاده از این آزمون در جدول شماره (۲) ارائه شده است. طبق اطلاعات این جدول، در کلیه متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی سطح معناداری در آزمون‌های ریشه واحد لوین، لین و چو، کوچک‌تر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده پایایی متغیرها است.

جدول (۲): نتایج آزمون لوین، لین و چو

متغیرهای پژوهش	آماره آزمون	معناداری
مالکیت شرکتی	-۲۰/۲۷۰۷	۰/۰۰۰۵
مالکیت نهادی	-۱۸/۸۶۸۹	۰/۰۰۰۵
مالکیت مدیریتی	-۱۲/۸۰۰	۰/۰۰۰۵
تمرکز مالکیت	-۸/۶۵۴۴	۰/۰۰۰۵
اندازه هیئت مدیره	-۲۱/۴۹۸۷	۰/۰۰۰۵
درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره	-۲۸/۱۱۲	۰/۰۰۰۵
دوگانگی نقش مدیر عامل	-۲۳/۴۶۵	۰/۰۰۰۵
سرعت گزارشگری مالی	-۱۲/۲۶۳	۰/۰۰۰۵
اندازه شرکت	-۱۵/۷۸۳	۰/۰۰۰۵
اهرم مالی	-۱۱/۱۹۴	۰/۰۰۰۵
رشد شرکت	-۱۹/۸۴۶	۰/۰۰۰۵

### آمار استنباطی

در این بخش نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش ارائه می‌گردد. ابتدا نتایج آزمون مدل‌های رگرسیونی در خصوص تجزیه و تحلیل فرضیه‌های اول و دوم، و در ادامه، نتایج تحلیل واریانس تک‌عاملی برای آزمون فرضیه‌ی سوم پژوهش ارائه می‌شود.

#### فرضیه اول: بین ساختار مالکیت و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

برای آزمون فرضیه اول چهار فرضیه‌ی فرعی در نظر گرفته شده، که برای آزمون این فرضیه‌ها متغیر وابسته یعنی سرعت گزارشگری مالی همراه متغیرهای مستقل و کنترلی؛ اندازه شرکت، اهرم مالی و رشد شرکت مورد بررسی قرار گرفته است.

#### فرضیه‌ی فرعی اول: بین مالکیت نهادی و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

جدول (۳): نتایج آزمون انتخاب نوع مدل فرضیه فرعی اول

آزمون	آماره آزمون	معناداری	انتخاب مدل
آزمون چاو	۱۰/۵۵۷۶	۰/۰۰۰	اثرات تصادفی
آزمون هاسمن	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	

طبق اطلاعات این جدول، نتایج آزمون چاو نشان‌دهنده آن است که از بین مدل داده‌های ترکیبی<sup>۱۱</sup> و تابلویی<sup>۱۲</sup>، برای فرضیه فرعی اول باید از مدل داده‌های تابلویی استفاده کرد. افزون بر این، نتایج آزمون هاسمن نیز حاکی از تأیید مدل اثرات تصادفی برای فرضیه فرعی اول است. نتایج حاصل از فرضیه فرعی اول بر اساس مدل تصادفی در جدول ۴-۴ ارائه شده است.

<sup>11</sup> Panel Data

جدول (۴): الگوی برآورد فرضیه فرعی اول

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
مالکیت نهادی	۰/۰۰۳۱	۰/۰۰۰۵۶	۵/۵۶۱	۰/۰۰۰۵
اندازه شرکت	۰/۰۳۹۰	۰/۰۰۹۷	۴/۰۲۴۷	۰/۰۰۰۴
اهرم مالی	-۰/۰۲۱۳۴	۰/۰۰۵۳	-۴/۰۲۶۶	۰/۰۰۰۴
رشد شرکت	۰/۰۰۲۱	۰/۰۰۰۳۲	۶/۳۸۲۳۷	۰/۰۰۰۵
مقدار ثابت	۰/۰۴۸۷۸	۰/۰۵۵۳۴	۰/۸۸۱۶	۰/۳۷۸۲
آماره F: ۱۰/۲۵۲		معناداری آماره F: ۰/۰۰۰۰		
ضریب تعیین: ۰/۵۴۱	ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۴۸۸		دوربین- واتسون: ۱/۸۵۸	

در یک معادله رگرسیون چند متغیره، چنانچه هیچ رابطه‌ای میان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل و کنترلی وجود نداشته باشد، باید تمامی ضرایب متغیرهای مستقل و کنترلی در معادله، مساوی صفر باشند. از این رو، باید معنادار بودن کلی معادله رگرسیون مورد آزمون قرار گیرد. این کار با استفاده از آماره F انجام می‌شود (عباسی‌نژاد و همکاران ۱۳۸۰: ۸۹). همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، مقدار آماره F و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که فرضیه H<sub>۰</sub> که همان غیرمعنادار بودن کل مدل (صفر بودن تمام ضرایب) است، رد می‌شود و مدل رگرسیون برآورد شده، در کل معنادار است. ضریب تعیین ( $R^2$ ) در این مدل برابر با ۰/۴۸ است که نشان دهنده این است که ۴۸٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است. افزون بر این، عدد مربوط به دوربین- واتسون مدل مناسب و بین ۱/۵ تا ۲/۵ است. با توجه به مقدار معناداری آماره t مربوط به متغیر مستقل نتیجه می‌گیریم که بین مالکیت نهادی و سرعت گزارشگری مالی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. بنابراین، فرضیه فرعی اول یعنی وجود رابطه مالکیت نهادی و سرعت گزارشگری مالی پذیرفته می‌شود.

فرضیه فرعی دوم: بین مالکیت شرکتی و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

جدول (۵): نتایج آزمون انتخاب نوع مدل فرضیه فرعی دوم

انتخاب مدل	معناداری	آماره آزمون	آزمون
اثرات ترکیبی	۰/۵۱۶	۴/۵۱۹۵	آزمون چاو
	۰/۱۳۷	۸/۳۵۴۵	آزمون هاسمن

طبق اطلاعات این جدول، نتایج آزمون چاو نشان‌دهنده آن است که از بین مدل داده‌های ترکیبی و تابلویی، برای فرضیه فرعی دوم باید از مدل داده‌های ترکیبی استفاده کرد. نتایج حاصل از فرضیه فرعی دوم بر اساس مدل اثرات ترکیبی در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول (۶): الگوی برآورد فرضیه فرعی دوم

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
مالکیت شرکتی	۰/۰۰۳۸	۰/۰۰۰۷۱	۵/۴۴۶۸	۰/۰۰۰۵
اندازه شرکت	۰/۰۵۵	۰/۰۱۳۲	۴/۱۹۶	۰/۰۰۰۴
اهرم مالی	-۰/۰۸۸	۰/۰۲۱۶	-۴/۱۰۱	۰/۰۰۴۲
رشد شرکت	۰/۰۰۰۹۰۲	۰/۰۰۰۱۹	۴/۷۵۷۷	۰/۰۰۰۴
مقدار ثابت	-۰/۱۴۱۹۴	۰/۰۷۳۹	-۱/۹۱۹۶	۰/۰۵۶۰
آماره F: ۴/۱۵۶			معناداری آماره F: ۰/۰۰۰۰	
ضریب تعیین: ۰/۳۴۸	ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۲۶۴	دوربین - واتسون: ۲/۱۱۲		

آماره F، نشان دهنده معنادار بودن مدل کلی رگرسیون می‌باشد. با توجه به معناداری آزمون t در مدل رگرسیون، مشاهده می‌شود که مالکیت شرکتی و سرعت گزارشگری مالی در سطح خطای ۵ درصد، رابطه مثبت معناداری دارد. ضریب تعیین در این مدل برابر با ۰/۲۶ است که نشان دهنده این است که ۲۶٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است. افزون بر این، آماره مربوط به دوربین - واتسون مدل، نشان دهنده عدم وجود خطای خودهمبستگی در مدل است. بنابراین، فرضیه فرعی دوم، وجود رابطه بین مالکیت شرکتی و سرعت گزارشگری مالی را تأیید می‌کند.

**فرضیه فرعی سوم: بین مالکیت مدیریتی و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.**

جدول (۷): نتایج آزمون انتخاب نوع مدل فرضیه فرعی سوم

آزمون	آماره آزمون	معناداری	انتخاب مدل
آزمون چاو	۶/۳۶۷۶	۰/۰۰۰	تصادفی
آزمون هاسمن	۸/۱۶۴۸	۰/۱۴۷۴	

طبق اطلاعات این جدول، نتایج آزمون چاو نشان دهنده آن است که از بین مدل داده‌های ترکیبی و تابلویی، برای فرضیه فرعی سوم باید از مدل داده‌های تابلویی استفاده کرد. نتایج حاصل از فرضیه فرعی سوم بر اساس مدل اثرات تصادفی در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول (۸): الگوی برآورد فرضیه فرعی سوم

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
مالکیت مدیریتی	-۰/۰۰۵۹	۰/۰۰۱۰۶	-۵/۵۷۳۹	۰/۰۰۰۵
اندازه شرکت	۰/۱۰۳۵	۰/۰۲۰۸	۴/۹۷۹۸	۰/۰۰۰۳
اهرم مالی	-۰/۲۰۴۸	۰/۰۳۸۸	-۵/۲۸۰۷	۰/۰۰۰۵
رشد شرکت	۰/۰۰۰۵۹	۰/۰۰۰۸۲	۰/۷۲۰۳	۰/۴۷۲۷
مقدار ثابت	۰/۳۸۷۵	۰/۱۱۵۹	۳/۳۴۱	۰/۰۰۱۱
آماره F: ۴/۹۹۲			معناداری آماره F: ۰/۰۰۰۰	
ضریب تعیین: ۰/۴۲۶	ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۳۴۰	دوربین - واتسون: ۱/۵۰۱		

آماره F، نشان دهنده معنادار بودن مدل کلی رگرسیون می‌باشد. با توجه به معناداری آزمون t در مدل رگرسیون، مشاهده می‌شود که مالکیت مدیریتی و سرعت گزارشگری مالی در سطح خطای ۵ درصد، رابطه منفی معناداری دارد. ضریب تعیین در این مدل برابر با ۰/۳۴ است که نشان دهنده این است که ۳۴٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی

قابل توضیح است. افزون بر این، عدد مربوط به دوربین- واتسون مدل، نشان دهنده عدم وجود خطای خودهمبستگی در مدل است. بنابراین، فرضیه فرعی سوم وجود رابطه بین مالکیت مدیریتی و سرعت گزارشگری مالی را تأیید می‌کند.

**فرضیه فرعی چهارم: بین تمرکز مالکیت و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.**

جدول (۹): نتایج آزمون انتخاب نوع مدل فرضیه فرعی چهارم

آزمون	آماره آزمون	معناداری	انتخاب مدل
آزمون چاو	۲/۰۸۹۴	۰/۰۱۱۵	اثرات تصادفی
آزمون هاسمن	۷/۹۹۴۴	۰/۱۵۶۵	

طبق اطلاعات این جدول، نتایج آزمون چاو نشان دهنده آن است که از بین مدل داده‌های ترکیبی و تابلویی، برای فرضیه فرعی چهارم باید از مدل داده‌های تابلویی استفاده کرد. نتایج حاصل از فرضیه فرعی چهارم بر اساس مدل اثرات تصادفی در جدول ۱۰ ارائه شده است.

جدول (۱۰): الگوی برآورد فرضیه فرعی چهارم

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
تمرکز مالکیت	-۰/۰۰۳۸	۰/۰۰۰۶۸	-۵/۶۷۴۳	۰/۰۰۰۵
اندازه شرکت	۰/۰۳۷۵	۰/۰۰۶۴	۵/۸۶۸۸	۰/۰۰۰۵
اهرم مالی	-۰/۱۱۱۷	۰/۰۲۱۵	-۵/۱۹۸۴	۰/۰۰۰۴
رشد شرکت	۰/۰۴۰۵	۰/۰۰۹۸	۴/۱۳۸۳	۰/۰۰۰۳
مقدار ثابت	۰/۲۳۹۷	۰/۰۴۳۳	۵/۵۳۶۳	۰/۰۰۰۵
آماره F: ۴/۰۷۰۶		معناداری آماره F: ۰/۰۰۱۶		
ضریب تعیین: ۰/۱۱۰	ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۰۸۳	دوربین- واتسون: ۱/۷۸۱		

آماره F، نشان دهنده معنادار بودن مدل کلی رگرسیون می‌باشد. با توجه به معناداری آزمون t در مدل رگرسیون، مشاهده می‌شود که تمرکز مالکیت و سرعت گزارشگری مالی در سطح خطای ۵ درصد، رابطه منفی معناداری دارد. ضریب تعیین در این مدل برابر با ۰/۰۸۳ است که نشان دهنده این است که ۸٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است. افزون بر این، عدد مربوط به دوربین- واتسون مدل، نشان دهنده عدم وجود خطای خودهمبستگی در مدل است. بنابراین، فرضیه فرعی چهارم وجود رابطه بین تمرکز مالکیت و سرعت گزارشگری مالی را تأیید می‌کند.

**فرضیه اصلی دوم: بین ترکیب هیئت مدیره و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.**

برای آزمون فرضیه دوم نیز چهار فرضیه فرعی در نظر گرفته شده، که برای آزمون این فرضیه‌ها متغیر وابسته یعنی سرعت گزارشگری مالی همراه متغیرهای مستقل و کنترلی؛ اندازه شرکت، اهرم مالی و رشد شرکت مورد بررسی قرار گرفته است.

**فرضیه فرعی پنجم: بین اندازه هیئت مدیره و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.**

جدول (۱۱): نتایج آزمون انتخاب نوع مدل فرضیه فرعی پنجم

آزمون	آماره آزمون	معناداری	انتخاب مدل
آزمون چاو	۴/۳۶۵۴	۰/۰۰۰	اثرات تصادفی
آزمون هاسمن	۱/۷۳۲۷	۰/۸۸۴۷	

طبق اطلاعات این جدول، نتایج آزمون چاو نشان دهنده آن است که از بین مدل داده‌های ترکیبی و تابلویی، برای فرضیه فرعی پنجم باید از مدل داده‌های تابلویی استفاده کرد. همچنین نتایج حاصل از آزمون هاسمن حاکی از به کارگیری مدل اثرات تصادفی است. نتایج حاصل از فرضیه فرعی پنجم بر اساس مدل تصادفی در جدول ۱۲ ارائه شده است.

جدول (۱۲): الگوی برآورد فرضیه فرعی پنجم

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
اندازه هیأت مدیره	-۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۸۲	-۱/۰۴۸۸	۰/۱۰۰۲
اندازه شرکت	۰/۰۶۹۰	۰/۰۱۳۸	۵/۰۰۶۶	۰/۰۰۰۵
اهرم مالی	-۰/۱۲۵۷	۰/۰۲۶۳	-۴/۷۸۱۹	۰/۰۰۰۴۶
رشد شرکت	۰/۰۰۵۴	۰/۰۱۳۷	۰/۳۹۴۰	۰/۶۹۳۹
مقدار ثابت	۰/۰۲۷۳۳	۰/۰۸۷۸۳	۰/۳۱۱۱	۰/۷۵۵۹
آماره F: ۳/۷۴۶			معناداری آماره F: ۰/۰۰۰	
ضریب تعیین: ۰/۳۳۰	ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۲۴۲		دوربین - واتسون: ۲/۰۹۹	

آماره F، نشان دهنده معنادار بودن مدل کلی رگرسیون می‌باشد. با توجه به معناداری آزمون t در مدل رگرسیون، مشاهده می‌شود که اندازه هیأت مدیره و سرعت گزارشگری مالی در سطح خطای ۵ درصد، رابطه معناداری ندارد. بنابراین، فرضیه فرعی پنجم وجود رابطه بین اندازه هیأت مدیره و سرعت گزارشگری مالی را تأیید نمی‌کند.

فرضیه‌ی فرعی ششم: بین درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

جدول (۱۳): نتایج آزمون انتخاب نوع مدل فرضیه فرعی ششم

آزمون	آماره آزمون	معناداری	انتخاب مدل
آزمون چاو	۱۱/۶۵۹۹	۰/۶۵۴	اثرات ترکیبی
آزمون هاسمن	۵/۵۷۶۴	۰/۳۴۹۶	

طبق اطلاعات این جدول، نتایج آزمون چاو نشان دهنده آن است که از بین مدل داده‌های ترکیبی و تابلویی، برای فرضیه فرعی ششم باید از مدل داده‌های ترکیبی استفاده کرد. نتایج حاصل از فرضیه فرعی ششم بر اساس مدل اثرات ترکیبی در جدول ۱۴ ارائه شده است.

جدول (۱۴): الگوی برآورد فرضیه فرعی ششم

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره	۰/۰۱۱۷	۰/۰۰۱۷	۶/۹۰۶۳	۰/۰۰۰۵
اندازه شرکت	۰/۱۹۲۹	۰/۰۳۱۲	۶/۱۸۳۲	۰/۰۰۰۵
اهرم مالی	-۰/۱۳۵۹	۰/۰۲۴۱	-۵/۶۴۱۴	۰/۰۰۰۴
رشد شرکت	۰/۶۶۰۵	۰/۱۴۶	۴/۵۲۴۶	۰/۰۰۴۶
مقدار ثابت	۰/۰۸۶۶	۰/۱۸۹۴	۰/۴۵۷۵	۰/۶۴۷۶
آماره F: ۱۰/۷۶۴			معناداری آماره F: ۰/۰۰۰۰	
ضریب تعیین: ۰/۴۳	ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۳۱		دوربین - واتسون: ۱/۸۲۹	

آماره F، نشان دهنده معنادار بودن مدل کلی رگرسیون می‌باشد. با توجه به معناداری آزمون t در مدل رگرسیون، مشاهده می‌شود که درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره و سرعت گزارشگری مالی در سطح خطای ۵ درصد، رابطه مثبت معناداری دارد. ضریب تعیین در این مدل برابر با ۰/۳۱ است که نشان دهنده این است که ۳۱٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط

متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است. افزون بر این، عدد مربوط به دوربین- واتسون مدل، نشان‌دهنده عدم وجود خطای خودهمبستگی در مدل است. بنابراین، فرضیه فرعی ششم وجود رابطه بین درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره و سرعت گزارشگری مالی را تأیید می‌کند.

**فرضیه‌ی فرعی هفتم: بین دوگانگی نقش مدیر عامل و سرعت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.**

جدول (۱۵): نتایج آزمون انتخاب نوع مدل فرضیه فرعی هفتم

آزمون	آماره آزمون	معناداری	انتخاب مدل
آزمون چاو	۱/۲۸۷۱	۰/۲۶۲۹	اثرات ترکیبی
آزمون هاسمن	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	

طبق اطلاعات این جدول، نتایج آزمون چاو نشان‌دهنده آن است که از بین مدل داده‌های ترکیبی و تابلویی، برای فرضیه فرعی هفتم باید از مدل داده‌های ترکیبی استفاده کرد. نتایج حاصل از فرضیه فرعی هفتم بر اساس مدل اثرات ترکیبی در جدول ۱۶ ارائه شده است.

جدول (۱۶): الگوی برآورد فرضیه فرعی هفتم

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
دوگانگی نقش مدیر عامل	۰/۰۰۵۷	۰/۰۰۰۹۱	۶/۳۶۱۱	۰/۰۰۰۵
اندازه شرکت	۰/۰۴۷۱	۰/۰۰۷۸	۶/۰۴۳۳	۰/۰۰۰۵
اهرم مالی	-۰/۰۰۵۴	۰/۰۰۱۶	-۳/۳۹۵۵	۰/۰۰۰۳
رشد شرکت	۰/۰۵۲۸	۰/۰۱۰۵	۵/۰۳۳۷	۰/۰۰۰۴
مقدار ثابت	۰/۰۲۱۳۹	۰/۰۴۱۵	۰/۵۱۴۹	۰/۶۰۷۹
آماره F: ۰/۲۷۲۵		معناداری آماره F: ۰/۰۰۰۰		
ضریب تعیین: ۰/۲۴	ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۱۹		دوربین- واتسون: ۱/۵۶۰	

آماره‌ی F، نشان‌دهنده معنادار بودن مدل کلی رگرسیون می‌باشد. با توجه به معناداری آزمون t در مدل رگرسیون، مشاهده می‌شود که دوگانگی نقش مدیر عامل و سرعت گزارشگری مالی در سطح خطای ۵ درصد، رابطه مثبت معناداری دارد. ضریب تعیین در این مدل برابر با ۰/۱۹ است که نشان‌دهنده این است که ۱۹٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است. افزون بر این، عدد مربوط به دوربین- واتسون مدل، نشان‌دهنده عدم وجود خطای خودهمبستگی در مدل است. بنابراین، فرضیه فرعی هفتم وجود رابطه بین دوگانگی نقش مدیر عامل و سرعت گزارشگری مالی را تأیید می‌کند.

**فرضیه اصلی سوم: میزان سرعت گزارشگری مالی در صنایع مختلف متفاوت است.**

در جدول‌های شماره (۱۷) و (۱۸) نتایج مرتبط به آزمون فرضیه اصلی سوم پژوهش ارائه شده است. جدول شماره (۱۸) نتایج آزمون لون برای فرضیه اصلی سوم را نشان می‌دهد. طبق اطلاعات این جدول، با توجه به مقدار محاسبه شده لون (۰/۹۲۷) و سطح معناداری (۰/۴۶۲) که از ۵ درصد بزرگ‌تر است، مشکلی در خصوص همگن بودن واریانس‌ها وجود ندارد.

جدول (۱۷): نتایج آزمون لون برای فرضیه سوم

آزمون لون	آماره F	Df1	Df2	سطح معناداری
	۰/۹۲۷	۵	۱۶۰۴	۰/۴۶۲

در جدول شماره (۱۸) نتایج آزمون تحلیل واریانس تک‌عاملی برای آزمون فرضیه اصلی سوم پژوهش آورده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، تفاوت معناداری بین میزان سرعت گزارشگری مالی شرکت‌ها در صنایع مختلف وجود دارد. مقدار محاسبه شده توان آماری، حاکی از دقت آماری قابل قبول این پیش‌بینی است (حداکثر توان آماری ۱ است). در آمار، اندازه تأثیر اندازه کمی قدرت یک پدیده است. نمونه‌ای از اندازه تأثیر، ضریب همبستگی، ضریب رگرسیون، اختلاف میانگین، یا حتی خطر وقوع یک اتفاق می‌باشد. برای هر نوع اندازه تأثیر، یک قدر مطلق بزرگتر همواره تأثیری نیرومندتر را نشان می‌دهد. اندازه آثارها، آزمون فرض آماری را تکمیل و نقش مهمی در آنالیز توان آماری، اندازه نمونه، و فراتحلیل ایفا می‌کنند. در واقع یک اندازه تأثیر می‌تواند به مقدار یک آمار محاسبه شده از نمونه‌ای از داده، مقدار یک پارامتر از یک جامعه آماری فرضی؛ یا معادله چگونگی هدایت تأثیر اندازه به دست آمار و پارامترها اشاره داشته باشد (کلی<sup>۱۳</sup> و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۴۷).

جدول (۱۸): نتایج تحلیل واریانس تک‌عاملی برای آزمون فرضیه سوم

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری	اندازه اثر	توان آماری
آزمون	۰/۵۲۴	۵	۰/۱۰۵	۱۱/۸۱۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۶	۰/۶۲۵
اثر اصلی گروه‌ها	۹۲/۸۳۱	۱۶۰۴	۰/۰۵۸				
خطای باقیمانده	۹۳/۳۵۵	۱۶۰۹					

### نتایج حاصل از پژوهش

برخی مالکان، با توجه به میزان مالکیتشان، بر شرکت تحت مالکیتشان کنترل موثری دارند، ساختار مالکیت (ویژگی‌های مالکان و میزان مالکیتشان) یک عنصر بالقوه مهم در حاکمیت شرکتی است. منطقی است فرض کنیم که هم پوشانی بیشتر میان مالکیت و کنترل باید منجر به کاهش تضاد منافع و در نتیجه افزایش ارزش شرکت گردد. رابطه میان مالکیت، کنترل، و ارزش شرکت بسیار پیچیده است، با این حال داشتن مالکیت از سوی مدیر شرکت می‌تواند به بهبود همسویی منافع مدیران و سهامداران کمک کند. با وجود این، از آنجایی که منافع مدیران و سهامداران کاملاً بر هم منطبق نشده است، مالکیت بیشتر می‌تواند به مدیران آزادی بیشتری برای پیگیری اهدافشان بدون ترس از جریمه شدن بدهد، یعنی می‌تواند برای مدیران سنگری باشد. بنابراین، تأثیر نهایی مالکیت مدیران بر ارزش شرکت بستگی به توازن میان اثرات همسوسازی و سنگرگیری دارد.

نظام حاکمیت شرکتی به عنوان یک نظام مرتبط‌کننده چند شاخه علمی از قبیل حسابداری، مدیریت مالی، اقتصاد و حقوق و با حفظ تعادل بین اهداف اجتماعی و اقتصادی و اهداف فردی و جمعی، موجب تشویق و تقویت استفاده کارآمد و بهینه از منابع و الزام پاسخگویی شرکت‌ها در مقابل سایر اشخاص ذینفع در شرکت می‌گردد. از سوی دیگر اجرای نظام حاکمیت شرکتی می‌تواند موجب تخصیص بهینه منابع و بهبود شفافیت اطلاعات مالی منتشر شده در بازار و در نهایت رشد توسعه اقتصادی شود.

از طرف دیگر هیئت مدیره به ویژه مسئول حفظ منافع سهامداران است و اساساً برای استخدام، اخراج، نظارت و پاداش دادن به مدیریت به وجود می‌آید، که همگی در جهت حداکثر کردن ارزش برای سهامداران است. هیئت مدیره می‌تواند شامل افراد درون سازمانی باشد که در بعضی موارد آن‌ها یا هواداران‌شان اکثریت هیئت مدیره را تشکیل می‌دهند. افزون بر این، غیرعادی نیست که مدیر عامل رئیس هیئت مدیره باشد. سرانجام، ماهیت فرایند انتخاب اعضای هیئت مدیره به گونه‌ای است که اغلب مدیران دست قدرتمندی در تعیین اعضای بعدی آن دارند. مسائل اساسی مربوط به هیئت مدیره که در امریکا مورد مطالعه

<sup>13</sup> Kelley

قرار گرفته‌اند، شامل ترکیب اعضای هیئت مدیره و پاداش مدیران اجرایی است. ویژگی‌های مربوط به ترکیب اعضای هیئت مدیره شامل اندازه و ساختار آن: تعداد مدیرانی که هیئت مدیره را تشکیل می‌دهند، نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره و ترکیب نقش مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره است.

با توجه به نکات ذکر شده هدف اصلی این مطالعه این است که به گونه‌ی تجربی به مدیران، سرمایه‌گذاران و سایر تصمیم‌گیرندگان نشان دهد که متفاوت بودن ساختار مالکیت شرکت‌های بورسی بر به موقع بودن گزارش‌های مالی آنان تأثیر دارد. یعنی اگر مالکان شرکت را گروه‌های مختلف مانند دولت، مؤسسات مالی، بانک‌ها و شرکت‌های خصوصی دیگر تشکیل دهند، عملکرد آن‌ها در بهنگام بودن تهیه‌ی اطلاعات مالی و به تبع آن در اتخاذ تصمیمات ذیربط متفاوت خواهد بود.

نظام راهبری شرکتی منسجم و ساختاریافته، از طریق ارتقای کیفیت و شفافیت اطلاعات، نقش مهمی در جهت‌دهی به تصمیمات سرمایه‌گذاران و بازیگران بازار سرمایه داشته، امکان ایجاد بازارهای سرمایه‌ای با نقدشوندگی و عمق بالا را فراهم می‌آورد. به این ترتیب تقویت نقش هیئت مدیره به عنوان نقشی مستقل در حفظ منافع سهامداران مهم است. تقویت این نقش وابسته به ویژگی‌ها، اندازه، ترکیب و دوگانگی نقش مدیر عامل است. اثر اندازه هیئت مدیره بر توان آن در هدایت شرکت موضوع مطالعه بسیاری در طول زمان بوده و هست. پژوهش‌های قبلی بیان می‌کنند که اندازه هیئت مدیره اثر معناداری بر اثربخشی عملکرد هیئت مدیره دارد. اندازه هیئت مدیره معمولاً مصالحه بین منافع شرکت از پایش و هزینه مربوط به پایش را بازتاب می‌کند. محرک تعیین‌کننده اندازه هیئت مدیره معمولاً اقتصادی است. ترکیب هیئت مدیره نشان‌دهنده میزان استقلال هیئت مدیره است. بیان می‌شود که هیئت مدیره دارای استقلال بیشتر از مدیریت اجرایی کارآتر عمل می‌کند؛ به عبارت دیگر اعضای خارجی موجود در هیئت مدیره از راه پایش و کنترل رفتارهای ناکارآمدی مدیریتی موجب عملکرد اثربخش‌تر و افزایش ثروت سهامداران می‌شود. البته از سوی دیگر به کارگیری مدیران مستقل بر شرکت‌ها هزینه اضافی تحمیل می‌کند. موضوع دیگری که در زمینه هیئت مدیره و مدیر عامل مطرح است، دوگانگی وظیفه مدیر عامل است. به طور کلی استقلال مدیر عامل از هیئت مدیره به عنوان موضوعی مناسب تلقی می‌شود. زمانی که مدیر عامل دارای سمت در هیئت مدیره نیز باشد، عملکرد هیئت مدیره در مورد اثربخشی و کارایی در بیشینه کردن ثروت سهامداران سازشکارانه خواهد بود. همچنین دوگانگی وظیفه مدیرعامل می‌تواند وظیفه امانت‌داری هیئت مدیره در نظارت بر گزارش‌های مالی را به چالش بکشد.

### پیشنهاد‌های پژوهش

#### پیشنهاد‌های کاربردی پژوهش

۱. به سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نیز پیشنهاد می‌شود که در زمان انتخابات اعضای هیئت مدیره، اقدام به بررسی سابقه مدیران از نظر توانایی استفاده از منابع شرکت‌ها با توجه به مدل ارائه شده در این پژوهش کنند.
۲. سهامداران، سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، تحلیلگران مالی و کارگزاران پیشنهاد می‌شود در زمان سرمایه‌گذاری به رابطه بین ساختار مالکیت و سرعت گزارشگری مالی شرکت‌ها توجه نمایند. علاوه بر آن به سازمان بورس اوراق بهادار تهران به عنوان نهاد ناظر بر شرکت‌ها و هیئت تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی پیشنهاد می‌شود اطلاعات لازم در زمینه اجزاء حاکمیت شرکتی را جهت بهره‌برداری بهتر استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی افشا نمایند.
۳. با توجه به نتیجه پژوهش مبنی بر اهمیت سرعت گزارشگری مالی، به سازمان بورس و اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود که سازوکارهایی را جهت بهبود سرعت گزارشگری مالی با توجه به میانگین یک فصل بودن این موضوع فراهم کنند.
۴. مؤسسه‌های حسابرسی می‌توانند با توجه به نتایج کسب شده در این پژوهش، میزان ریسک عدم گزارش بموقع اطلاعات را برآورد کرده، اقدامات لازم را برای جلوگیری از انتشار اطلاعات دیرنگام به عمل آورند.

## پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

طی انجام هر پژوهش، ابعاد گسترده‌تر و تازه‌تری از موضوع نمایان می‌شود که می‌تواند نقطه آغازی برای پژوهش‌های بعدی باشد. بنابراین، با توجه به نتایج حاصل از پژوهش و محدودیت‌های آن، پیشنهادهایی زیر برای پژوهش‌های بعدی ارائه می‌شود:

۱. با توجه به اینکه بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی و لیزینگ‌ها) از نمونه این پژوهش حذف شد، پیشنهاد می‌شود پژوهشگران در آینده رابطه بین توانایی مدیران و کیفیت سود را در این گروه از شرکت‌ها مورد بررسی قرار دهند.

۲. به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود که اقدام به بررسی رابطه بین ویژگی‌های هیئت مدیره و چسبندگی هزینه‌ها در بورس اوراق بهادار تهران کنند.

## محدودیت‌های پژوهش

در انجام این پژوهش، محدودیت‌هایی وجود داشته که ممکن است بر نتایج و یافته‌های پژوهش تأثیرگذار باشد:

۱. در خصوص بعضی از فرضیات پژوهش تاکنون پژوهش داخلی و خارجی جهت مقایسه انجام نشده که با توجه به این، باید در تعمیم نتایج پژوهش جوانب احتیاط را رعایت کرد.

۲. بسیاری از شرایط سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ایران (به ویژه شرایط تورمی کشور و عدم تهیه صورت‌های مالی تعدیل شده) بر یافته‌های پژوهش مؤثر است که کنترل آن‌ها از حیطه توان پژوهشگر خارج بوده است.

## منابع و مآخذ

## الف: منابع فارسی

اعتمادی، حسین، ایرج نوروش، عادل آذر و حسن سراجی. (۱۳۸۹). «طراحی و تبیین مدل پیش‌بینی محافظه‌کاری حسابداری با تاکید بر ارتباط آن با میانگین موزون هزینه سرمایه در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران». فصلنامه تحقیقات حسابداری، شماره ۵، صص ۲۵-۵.

برادران حسن زاده، رسول، عسگر پاک مرام، قادرحسین بابایی و علی فریادی بناب. (۱۳۹۵). «تأثیر برخی سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر محتوای گزارش حسابرسان»، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۲، ۱۷۲-۱۵۵.

حساس یگانه، یحیی و امیر پوریان‌سب. (۱۳۸۴). «نقش سرمایه‌گذاران نهادی در حاکمیت شرکت‌های سهامی»، مجله حسابداری، شماره ۱۶۵، تیر ۱۳۸۴، صص ۲۸-۲۵.

حساس یگانه، یحیی، صابر شعری و سیدحسن خسرونژاد. (۱۳۸۷). «رابطه سازوکارهای حاکمیت شرکتی، نسبت بدهی‌ها، اندازه شرکت و مدیریت سود». فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۲۴، صص ۱۱۵-۷۹.

حساس یگانه، یحیی، زهره رئیسی و سیدمجتبی حسینی. (۱۳۸۸). «رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران». فصلنامه علوم مدیریت ایران، سال چهارم، شماره ۱۳، صص ۱۰۰-۷۵.

سرهنگی، همت. (۱۳۸۰). «بررسی عوامل مؤثر بر بموقع بودن گزارشگری مالی سالیانه شرکت‌ها در بازارهای سرمایه (بورس اوراق بهادار تهران) طی سالهای ۱۳۷۴ الی ۱۳۷۸»، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه تربیت مدرس تهران.

ستایش، محمد حسین و مصطفی کاظم نژاد. (۱۳۸۹). «بررسی تأثیر ساختار مالکیت و ترکیب هیأت مدیره بر سیاست تقسیم سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، مجله دانش حسابداری، شماره ۱، ۲۹-۵۱.

قائمی، محمدحسین و مهدی شهریاری. (۱۳۸۸). «حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی شرکت‌ها». مجله پیشرفت‌های حسابداری، شماره ۱، صص ۱۲۸-۱۱۳.

مشایخ، شهناز و مریم اسماعیلی. (۱۳۸۵). «بررسی رابطه بین کیفیت سود و برخی از جنبه‌های اصول راهبری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران». بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۵، صص ۴۴-۲۵.

مهدوی غلامحسین و مظفر جمالیان پور. (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر سرعت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های حسابداری مالی، ۶، ۱۰۸-۸۹.

نوروش، ایرج و علی ابراهیمی کردلر. (۱۳۸۴). "بررسی و تبیین رابطه ترکیب سهامداران با تقارن اطلاعات و سودمندی معیارهای حسابداری عملکرد". بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۲، صص ۱۲۴-۹۷.

نمازی، محمد و احسان کرمانی. (۱۳۸۷). تأثیر ساختار مالکیت بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۳، صص ۸۳-۱۰۰.

#### ب: منابع خارجی

- Anderson, R. C.; Mansi, S. A.; and D. M. Reeb (2004). "Board Characteristics, A report Integrity and the Cost of Debt." *Journal of Accounting Economics*, Vol. 37, pp. 315-342.
- Anderson, R. C.; Mansi, S. A.; and D. M. Reeb (2004). "Board Characteristics, A report Integrity and the Cost of Debt." *Journal of Accounting Economics*, Vol. 37, pp. 315-342.
- Ansah, Stephen Owusu and Leventis Stergios (2006). "Timeliness of corporate annual financial reporting in Greece", *European Accounting Review*, Vol.15, pp. 273 – 287.
- Ansah, Stephen Owusu and Leventis Stergios (2006). "Timeliness of corporate annual financial reporting in Greece", *European Accounting Review*, Vol.15, pp. 273 – 287.
- Asli, Turel. (2010). Timeliness of financial reporting in emerging capital markets: Evidence from Turkey. *Istanbul University Journal of the School of Business Administration Cilt*, 39(2), 227-240.
- Amer Alhazaimeh, Ravindran Palaniappan, Mahmoud Almsafir, (2014). The Impact of Corporate Governance and Ownership Structure on Voluntary Disclosure in Annual Reports among Listed Jordanian Companies. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 129: 341 – 348.
- Beasley, M., Carcello, J., Hermanson, D. & Lapides, P. (2000), 'Fraudulent financial reporting: Consideration of industry traits and corporate governance mechanisms', *Accounting Horizons*, vol. 14, no. 4, pp. 441-454.
- Bliss, M. A. (2010). does CEO duality constrain board independence? Some evidence from audit pricing. *Accounting & Finance*, Vol. 51 No. 2, pp. 361-80.
- Chung, H. C., Zhang, H. ,(2008), "Corporate Governance and Institutional Ownership", [Http://Papers.Ssrn.Com](http://Papers.Ssrn.Com)
- Eng, L. and Mak, Y. (2003), Corporate Governance and Voluntary Disclosure. *Journal of Accounting and Public Policy*, 22: 325-345.
- Fama, E. (1980). Agency problems and the theory of the firm. *Journal of Political Economy*. Vol. 88, No. 2, pp. 288-307.
- Foster, George (1986). "Financial statements Analysis", 2nd Edition, New Jersey, Engelwood Cliffs: Prentice Hall.
- Fosberg, R. H. (2004). "Agency problems and debt financing: leadership structure effects. Corporate Governance" *International Journal of Business in Society*, Vol. 4, pp. 31-38.
- Healy, P. M., Palepu, K. G. (2001). Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: a review of the empirical disclosure literature, *Journal of Accounting and Economics*, 31, 405–440 .
- Haniffa, R. M., Cooke, T. E. (2002). Culture, corporate governance and disclosure in Malaysian corporations, *Abacus*, 38 (3) , 317–349 .
- Hanton, J . E, libby, R . Nazza, C.L, (2006), "Financial reporting transparency and earning management". *The.20. accounting review* 81(1), 135-157.

- Jensen, Michael C. and William H. Meckling (1976). "Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure." *Journal of Financial Economics*, Vol. 3, No. 4, pp. 305-360.
- Kaplan, Steven (1989). "The Effects of Management Buyouts on Operating Performance and Value." *Journal of Financial Economics*, Vol. 24, pp. 217-254.
- Kumar. J. (2003). "Does Ownership Structure Influence Firm value? Evidence form India". Working paper. [Online]. [www.ssrn.com](http://www.ssrn.com)
- Morck, R.; Shleifer, A.; and R. W. Vishny (1988). "Management Ownership and Market Valuation: an Empirical Analysis." *Journal of Financial Economics*, pp.293-315.
- Prowse S. D. (1994). "Corporate Governance in International Perspective: A Survey of Corporate Control Mechanisms Among Large Firms in the US, UK, Japan and Germany." *Financial Markets, Institutions and Instruments*, Vol. 4, No. 1, pp. 1-63.
- Rogers, P.; Dami, A.; De Sousa Ribeiro, K. C.; and A. F. De Sousa (2007). "Corporate Governance and Ownership Structure in Brazil: Causes and Consequences." *Journal of Corporate Ownership & Control*, Vol. 5, pp. 36-54.
- Wolk, H. I., Tearney, M. G. and Dodd, J. L. ( 2001). *Accounting Theory: A Conceptual and Institutional Approach*. 5th edition, Australia, Cincinnati, Ohio: South-Western Pub.
- Wang, H., Bi, J., Wheeler, D., Wang, J. N., Cao, D., Lu, G. F. (2014). Environmental performance rating and disclosure: China's green watch program. *Journal of Environmental Management*, 71: 123- 133.